

EL RAMADÀ, DEJUNI DES DE
L'ALBADA FINS AL CAPVESPREDavid Bueno
i TorrensProfessor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona

Dejuni mental

Una de les tendències actuals de molts musulmans il·lustrats és buscar paral·lelismes entre les descobertes científiques i les escriptures de l'Alcorà. Molts textos apologetics comencen dient que "la ciència ha confirmat les ensenyances de l'Islam amb tant detall que és impossible negar l'existència d'Al·là i la veritable natura del sant Alcorà". No pretenc discutir si aquests paral·lelismes són reals o bé si són interpretacions subjectives afavorides per la lírica de l'Alcorà, que fa uns anys vaig llegir de la mà de la fantàstica traducció al català de Mikel de Epalza, malgrat que trobo infinitament més versemblant la segona alternativa. Vull reflexionar sobre l'aspecte més conegut del Ramadà, que aquests dies celebren més de mil milions de musulmans: el rigorós dejuni des de l'albada fins al capvespre.

ELS HUMANS HEM CONVERTIT EL MENJAR i el beure en un acte social, però tant la gana com la set activen, en tots els animals, un fort instint d'alimentació. En els vertebrats, les funcions automàtiques són rígides pel sistema límbic, un conjunt de circuits neurals localitzats al tronc encefàlic, una estructura que uneix el cervell a la medulla espinal. A part d'aquest sistema d'automatismes corporals, els mamífers també disposem d'un afegit ple de solcs i giragonses, el neocòrtex, que augmenta la capacitat de processar dades i diversifica les respostes del cervell. Tanmateix, el neocòrtex humà fa possible que siguem l'única espècie viva capaç de prendre consciència de si mateixa i de les seves necessitats, la qual cosa ens permet controlar-les i modificar-les fins a extrems impossibles per a les altres espècies. Cal, això sí, entrenar-lo, fer un aprenentatge previ. Nogensmenys quan els infants tenen gana no poden pensar en res més que en la seva gana, o quan s'enfaden no poden reprimir el seu plor o les plantofades als companys, mentre que els adults podem controlar millor l'instint de menjar i els nostres sentiments, malgrat que no sempre hi reeixim. Aquest aprenentatge, que es dona a mesura que el cervell va madurant, és en bona part cultural. Per això, per exemple, probablement als musulmans els és molt més fàcil controlar la gana, mentre que els budistes possiblement poden controlar amb més facilitat els seus instints agressius. És una qüestió d'entrenament cultural del neocòrtex. No s'ha d'oblidar, però, que el neocòrtex és una estructura biològica que ve determinada genèticament, per la qual cosa de ben segur hi ha persones més predisposades

FRANK JENSEN

“Als musulmans els és molt més fàcil controlar la gana, mentre que els budistes possiblement poden controlar amb més facilitat els seus instints agressius. És una qüestió d'entrenament cultural del neocòrtex”

des que d'altres a acceptar i integrar aquests condicionants. No és gaire diferent a la troballa recentment publicada a la revista científica *Nature Neuroscience* que l'activitat cerebral, més rígida o més adaptable, condiciona les inclinacions polítiques, conservadores o liberals respectivament.

TORNANT AL RAMADÀ, FA POQUES SETMANES un col·lega anglès d'origen pakistanès, amb qui comparteixo interessos científics, em va enviar un article seu publicat fa 10 anys en una revista religiosa, *Review of Religions*, en què com a musulmà defensava que l'entrenament del neocòrtex durant el dejuni del Ramadà és un pas necessari per controlar els "instints animals". De fet, aquests instints animals no són res més que els mecanismes de supervivència originats al sistema límbic, que compartim amb tota la resta de vertebrats. Ha de quedar ben clar que aquest article no és científic, amb totes les implicacions que se'n deriven. De tota manera, aquesta afirmació sobre la necessitat d'entrenar el neocòrtex per controlar els instints planteja una paradoxa interessant. Certament, sense un entrenament adequat del neocòrtex mai superariem l'etapa infantil de domini absolut del sistema límbic, la qual cosa és imprescindible per a la vida social pròpia de la nostra espècie. A més, sense aquest entrenament tampoc assoliríem mai el grau de llibertat de què com a humans creiem gaudir, i que entre altres coses fa que no coincideixi necessàriament l'afinitat política cerebral amb el vot que emetem. D'altra banda, potser alguns o molts dels problemes que el nostre sistema educatiu i la societat en general té plantejats provinquin d'una manca d'entrenament del neocòrtex de la mainada per part dels pares, fet que es tradueix en la necessitat de satisfacció immediata dels desigs i en una possible disminució de la cultura de l'esforç.

TANMATEIX, SI A TRAVÉS DE L'ENTRENAMENT del neocòrtex es pot establir un control mental molt més ampli, com podem estar segurs que aquest control no acaba mutilant la llibertat individual de les persones? On és el límit entre entrenar el neocòrtex per assolir una major llibertat personal i un control excessiu que faci perdre part d'aquesta llibertat? La clau la té l'educació, l'educació per a la llibertat, la responsabilitat i el respecte. Però massa sovint aquesta educació topa amb la por a la responsabilitat que du implícita la pròpia llibertat, i amb la manca de respecte cap a la llibertat dels altres.

VOLTA D'HORIZÓ Anècdota a l'horitzó

J.J. Navarro
Arisa

Sembla que una de les peculiaritats del país és la capacitat per convertir les anècdotes en crisis.

La moda en què s'ha convertit l'acte de cremar retrats dels reis a manifestacions que no es poden considerar gaire més que minoritàries ha adquirit en molt poc temps proporcions de crisi política. Tot plegat sembla fora de proporció, i no s'hi val a dir que els responsables d'aquests actes ho fan tot per patriotisme, perquè el fet és que els incidents amb crema de retrats que han proliferat en els darrers dies donen arguments als més ferotges enemics de la idea de Catalunya. Cal demanar-se si l'afer de la crema de retrats ajuda a la propagació de l'independentisme o, al contrari, dona arguments als sectors més radicals de la caverna.

Ningú amb un mínim de bona fe discutirà que cremar retrats de qualsevol persona és un acte que entra dintre de la llibertat d'expressió de qualsevol, ni que aquesta llibertat ha de gaudir de la protecció de la llei en una democràcia. Tot i així, no es pot amagar que es tracta d'un acte irrespectuós, de mal gust i de conseqüències contràries a les desitjades. Fins i tot una persona tan poc sospitosa de monarquisme com Pilar Rahola es va desmarcar l'altre dia de la lògica dels cremadors de retrats. El més preocupant i el més fútil de tot és que un afer de petita dimensió com aquest esdevingui una crisi on es barregen el debat sobre la forma d'Estat, el conflicte al País Basc i la teranyina comercial i mediàtica de l'univers de la premsa del cor i del safareig. I tot això sense parlar de la tradició sinistra i nefasta que té a tot Europa la crema de símbols i efigies. La inquisició i els nazis cremaven llibres (i de vegades també persones). Cremar el retrat d'un rei que no és cap tirà cruel ni ajuda ni reforça el país, sinó que més aviat parla del seu retard. És una anècdota artificialment inflada que serveix per contaminar l'horitzó.

MILLORAR LA QUALITAT DE VIDA

Teresa Pàmies

Escriptora

Sobre la llei de dependència

A Catalunya, l'aplicació d'aquesta llei anunciada pel govern espanyol correspon al departament d'Acció i Ciutadania, que, en quatre mesos, ja ha rebut 40.154 sol·licituds de persones amb major grau de dependència, 17.944 han estat examinades, 13.075 de les quals tindran dret a cobrar les prestacions previstes per la llei.

Són dades oficials incloses en el reportatge de Josep Guitart a *Metro* (19 de setembre). Revelen la dimensió del problema que afecta desenes de milers de persones que no es poden valdre per elles mateixes, sigui per efectes de l'edat, malaltia incurable i seqüeles d'accidents de trànsit o laborals. L'estil de vida que ens impo-

sen és generador de tolts de cos i d'ànima, dependents de la família, de serveis gestionats per l'administració local, o de xarxes privades inassequibles a la majoria dels afectats. Un govern democràtic no se'n pot desentendre i ni a la dreta ni a l'esquerra es justificaria oposar-se a una llei com aquesta, encara que fos insuficient i

de difícil aplicació per manca de pressupost i de personal. En tres mesos s'han produït col·lapses en l'administració encarregada de recollir les sol·licituds, pagar els 780 euros mensuals a les persones més incapacitades, els 487 euros mensuals al cuidador o cuidadora de la família o contractats. No es tracta d'un projecte faraònic sinó

de propostes que ajuden a paliar efectes de situacions de pobresa extrema, d'accidents imprevisibles i de malalties destructores de la memòria, entre altres. Atacar les causes no és a l'abast de l'administració però quan es proposen millores de la qualitat de vida dels que les pateixen, tota la societat s'hi hauria d'implicar.